

Utbildningsinspektion i Odenskolan grundskola årskurs 7–9

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Odenskolan 7–9	Antal barn/elever
Grundskola	308

Odenskolan 7–9 ligger i samhället Odensbacken, ca 25 kilometer sydost om Örebro, och ingår i Östernärke skol- och områdesförvaltning. Utbildningen vid skolan omfattar årskurserna 7–9, och skolans upptagningsområde är de fyra F–6 skolorna i Östernärke. I varje årskurs finns fyra klasser. Cirka 60 procent av eleverna åker skolskjuts.

Skolans elever och pedagogiska personal är fördelade på tre arbetslag - Freja, Oden och Tor – om fyra klasser vardera. Arbetslagen leds av utvecklingsledare, som också ingår i skolans ledningsgrupp. Samtliga elever har två mentorer.

Skolans huvudbyggnad är från 1979. En del av skolans lokaler, bland annat idrottshall och slöjdsalar utnyttjas också av grannskolan. I skolan rymms också kommunens folkbibliotek samt en fritidsgård.

Genomförandet av inspektionen i Odenskolan 7–9

Skolverket sände den 28 maj 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Odenskolan 7–9 har bestått av undervisningsråden Eleonor Duvander och Karin Nilsson. Besök i Odenskolan 7–9 inleddes den 27 oktober och avslutades den 28 oktober 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Odenskolan 7-9, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Odenskolan 7–9 genomfördes formella intervjuer med rektor, personal, elever i årskurs 9 samt föräldrar till elever i årskurs 9. Lektioner i årskurs 9 besöktes.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

Läsåret 2003/2004 pågick ett förbättringsarbete i Odenskolan 7–9, vars syfte var att skapa och förankra en gemensam syn avseende normer och värden hos skolans personal och elever. Arbetet beskrivs som positivt av skolans personal men resultatet har ännu inte följts upp eller utvärderats av skolan.

Varje år försöker skolans antimobbningssteam ta reda på hur skolans elever trivs genom en enkät till eleverna. Svaren, som redovisas uppdelat på flickor och pojkar, sammanställs dels för hela skolan, dels på arbetslags- och klassnivå. Enligt skolans egen sammanställning av enkätsvar från läsåret 2003/2004 sjunker trivselen på skolan. Fler elever än tidigare har svarat att de trivs dåligt eller mycket dåligt. Framförallt är det eleverna i årskurs 9 som inte trivs så bra, medan eleverna i årskurs 7 trivs riktigt bra. Fem procent av de elever som besvarat enkäten har angivit att de ofta eller varje dag blir de retade eller slagna i skolan. Av sammanställningen framkommer dock inte vad skolan anser om resultaten och huruvida skolan vidtar några åtgärder med anledning av resultaten.

Intervjuade elever framhåller att skolan är liten, vilket beskrivs som både positivt och negativt. Eleverna anger att samtidigt som det blir tryggt när alla känner alla, förekommer en hel del skvaller. Intervjuade elever har också synpunkter på att en hel del lärare har varit väldigt länge i skolan, vilket enligt eleverna i några fall medfört att de inte verkar förstå sig på dagens elever. Såväl elever som föräldrar uppger att det finns personal som uttrycker sig i kränkande ordalag om och till elever. Enligt rektorn pågår ett arbete med att åtgärda denna typ av handlingar.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att resultatet av skolans arbete för att eleverna skall utveckla normer och värden enligt läroplanens mål är godtagbart. En viktig förutsättning för att resultatet skall förbättras är att samtliga i personalen visar respekt för den enskilda eleven och i det vardagliga arbetet utgår från ett demokratiskt förhållningssätt.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Ett av Skol- och områdesnämndens i Östernärke resultatmål för 2003 var att andelen ungdomar med godkända betyg när de lämnar grundskolan skulle öka.

Odenskolan har få sammanställningar och analyser av betygsresultat, och skolans kvalitetsredovisning för 2003 innehåller ingen beskrivning och bedömning av betygsresultaten. Däremot redovisas i den kvalitetsredovisning som skol- och områdesförvaltningen upprättade för 2003, resultatet för tre ämnen. Av de elever som gick ut årskurs 9 på Odenskolan vårterminen 2003, uppnådde 93 procent godkänt i svenska, engelska och matematik. Enligt kvalitetsredovisningen måste resultatet "betraktas som gott särskilt med tanke på att skolan tillhör de som har den lägsta bemanningen i kommunen".

Ett bredare sätt att redovisa skolans resultat och måluppfyllelse är att studera statistik över andelen elever som nådde målen i samtliga ämnen på Odenskolan 7–9, vårterminen 2004. Tabellen visar att skolans resultat ligger betydligt under genomsnittet i Örebro kommun och riket (källa: Statistiska Centralbyrån):

Odenskolan 7–9 vårterminen 2002	Odenskolan 7–9 vårterminen 2003	Odenskolan 7–9 vårterminen 2004	Örebro kommun vårterminen 2004	Riket vårterminen 2004
63 %	82 %	65 %	72 %	76 %

Om ovanstående resultat bryts ner på ämnesnivå kan bland annat konstateras att en fjärdedel, 24 stycken, av Odenskolas elever som 2004 slutade årskurs 9, inte fick betyg i ämnet fysik eftersom de inte ansetts nå målen i detta ämne. Vidare fick ingen flicka betyget Mycket väl godkänd (MVG) i engelska, moderna språk, biologi, fysik och teknik. I ämnet idrott och hälsa fick nästan 30 procent av pojkarna och drygt 7 procent av flickorna betyget Mycket väl godkänd. I ämnet hem- och konsumentkunskap var resultaten för pojkar och flickor ungefär det motsatta.

Ett sätt att ta hänsyn till skolors olika förutsättningar är att använda SALSA, Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala SambandsAnalyser. Med detta verktyg görs jämförelser mellan skolors och kommuners faktiska resultat och modellberäknade resultat. I de modellberäknade resultaten tas hänsyn till ett antal bakgrundsfaktorer i skolan som föräldrars utbildningsnivå, andel elever med utländsk bakgrund samt fördelningen pojkar/flickor. SALSA visar att hemmiljön och andra bakgrundsfaktorer har betydelse för elevernas resultat, men att också den arbetsprocess som pågår i skolan har stor betydelse. Vårterminen 2004 nådde 65 procent av eleverna i årskurs 9 på Odenskolan 7–9 målen, vilket är betydligt lägre än det modellberäknade värdet på 78 procent. I jämförelse med övriga grundskolor med årskurs 9 i Örebro kommun samma år, hade Odensko-

lan 7–9 den största negativa differensen mellan faktiskt och modellberäknat värde

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att resultatet av skolans arbete inom området kunskaper är godtagbart. Arbetet med att sammanställa och analysera resultatet bör förbättras så att det omfattar alla ämnen. Arbetet med att utveckla den pedagogiska verksamheten bör förbättras i samarbetet med avlämnande F–6-skolor, så att fler elever ges möjlighet att nå målen.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Under 2004 har Odenskolan 7–9 prioriterat att utveckla skolans värdegrund, bland annat genom att arbeta fram ett för skolan gemensamt dokument och förankra innehållet i det vardagliga arbetet. Dokumentet har bland annat varit utgångspunkt för diskussioner mellan personal och elever. Skolan har under året startat och utbildat ett så kallat ”antimobbningsteam”.

Skolan beskriver i dokumentet ”Det handlar om mobbning” hur skolan arbetar mot mobbning, såväl förebyggande som när något inträffat. Skolan har även ett program mot kränkande behandling benämnt ”Handlingsplan mot mobbning”. Mobbning är enligt handlingsplanen ”när en eller flera individer, upprepade gånger och över en tid blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera individer”. Planen omfattar inte olika former av kränkande behandling. Av handlingsplanen framgår att skolan arbetar enligt den så kallade Farstamodellen, vilket innebär att skolan väntar med att informera de inblandade elevernas föräldrar. Det är först om den kränkande behandlingen inte upphör som föräldrar informeras. Dokumentet berör inte situationen då en vuxen kränker en elev eller vice versa.

I Odenskolan 7–9 strävar personalen efter att öka elevernas inflytande över sitt eget lärande. Diskussioner pågår i arbetslagen kring hur elevinflytandet kan ta sig uttryck och hur elevinflytandet skall förbättras. Ett verktyg på vägen till ökat elevinflytande är den loggbok som samtliga elever har. Boken fungerar dels som den enskilda elevens planeringsunderlag, dels som en informationsbärare mellan skola och hem. Grundskolorna i Östernärke har en gemensam informationsbroschyr till hemmen som bland annat informerar om skolornas organisation, personal, regler och läsårstider.

För att möjliggöra och utveckla samverkan med föräldrar, har samtliga skolor i Östernärke, på uppdrag från politikerna i skol- och områdesnämnden, infört så kallade föräldramentorsgrupper. Syftet är att skapa ett forum, där politiker kan träffa föräldrar och elever för samtal om skolornas verksamhet. Intervjuer med

personal och föräldrar visar dock att syftet med föräldramentorsgrupperna framstår som oklart för många.

Undervisningen i ämnet idrott och hälsa är en viktig del i skolans hälsofrämjande arbete. Inom ramen för detta ämne pågår ett hälsoprojekt i skolan, som bland annat innebär att friskvård är schemalagd varannan dag för alla skolans klasser. Projektet har utvärderats och visat positiva resultat avseende elevers välmående.

Utgående ifrån den av skolöverläkaren för området utarbetade hälsoplanen genomför skolsköterskan hälsoundersökningar.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans arbete för att skapa en god arbetsmiljö och för att ge elever och föräldrar möjlighet till delaktighet och samverkan generellt sett är av godtagbar kvalitet men bör utvecklas. Det är därför angeläget att skolans pågående utvecklingsarbeten kring en gemensam värdegrund samt ökad delaktighet och samverkan fortsätter och intensifieras.

Skolans handlingsprogram mot kränkande behandling bör revideras så att det omfattar olika former av kränkande behandling samt situationer då kränkningar sker mellan vuxen och elev.

Det är inte godtagbart att skolan väntar med att informera hemmet om en elev upplevt sig utsatt för eller varit delaktig i kränkande behandling.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

I samband med höstterminsstarten 2004 genomfördes en omorganisation och nya arbetslag bildades. Syftet var att personalen skall kunna arbeta mer ämnesövergripande och personalen är i sina utvärderingar av omorganisationen övervägande positiva.

I några ämnen har personal i skolan gjort lokala bearbetningar av de nationella kursplanerna. Inspektionen visar att lärarna i ämnet idrott och hälsa på ett mycket ambitiöst sätt anstränger sig för att tydliggöra målen och betygskriterierna för eleverna samt för att göra eleverna delaktiga i det egna lärandet. Eleverna är exempelvis med och planerar verksamheten under läsåret och inom givna ramar finns möjligheter till egna val. Vidare utvärderar lärarna undervisningen genom enskilda samtal med eleverna, enkäter och utvecklingssamtal.

Undervisningen i de samhällsorienterande ämnena samt i idrott och hälsa beskrivs i positiva ordalag av elever, bland annat för att de i dessa ämnen kan påverka arbets- och redovisningssätt. Intervjuer med personal visar att lärarna i de

samhällsorienterande ämnena strävar efter att arbeta tematiskt, och har möjlighet att diskutera sin undervisning och sina bedömningar med varandra.

I ämnet svenska har lärarna tolkat den nationella kursplanen och formulerat mål och betygskriterier som de reviderar vid läsårsstart varje år. Intervjuad personal menar att det i vissa ämnen, exempelvis svenska och engelska, är svårt att få eleverna att förstå målen och vad som skiljer de olika betygsnivåerna åt. Lärarna har försökt åskådliggöra detta bland annat med att låta eleverna ta del av texter som håller olika kvalitet.

Intervjuade elever anger att de endast i ämnet idrott och hälsa fått information om målen och betygskriterierna. I andra ämnen, exempelvis de naturorienterande, får de ”kravlappar” med information om vad de skall kunna för att få ett visst betyg på ett prov. I t.ex. matematik motsvarar olika poängsummor olika betygsgränser. Intervjuade elever upplever att lärarna sätter betyg på deras kunskaper, samt hur de uppträtt på lektioner. De anger också att närvaro är betygsgrundande. Inspektörerna vill uppmärksamma skolan på att bedömning och betygssättning alltid skall ske med målen som utgångspunkt. Det innebär i sin tur att närvaro, flit, ambition, läsläsning, lektionsarbete m.m. inte i sig skall vara grund för betygssättningen, såvida de inte är en direkt förutsättning för att målen skall kunna nås, till exempel i form av laborationsarbete.

Av personalintervjuer framgår att samarbetet kring bedömning och betygssättning varierar i de olika ämnena och styrs av lärarnas egna önskemål. Vid betygssättning i svenska och engelska är de nationella proven en god hjälp anger lärarna.

Utvecklingssamtal genomförs en gång per termin. Inför samtalen får eleverna fylla i ett så kallat underlag för utvecklingssamtal för varje ämne. Dokumentet följer eleven under de tre åren på Odensskolan 7–9. I samma dokument skriver också undervisade lärare kommentarer angående elevens prestationer. Enligt intervjuad personal har de stor nytta av dessa underlag vid utvecklingssamtalen.

Skolans ambition är att varje elev på sikt skall ha en individuell utvecklingsplan. I dag följer skolan elevernas utveckling med hjälp av så kallade loggböcker och elevutvecklingspaket. I varje klass ansvarar två lärare, benämnda mentorer, för att veckovis planera och utvärdera arbetet med eleverna. Loggboken är planeringsverktyget. Loggboken tas med hem och föräldrar skall skriva på att de tagit del av informationen. Utvärderingar visar att loggboksplaneringen fungerar bra för vissa elever men inte för andra.

Varje elev i Östernärkes skolor har ett så kallat elevutvecklingspaket, som är ett dokument som följer individen från förskolan genom hela grundskolan. Mappen skall innehålla information om individens sociala och kunskapsmässiga utveckling samt individuellt planerade utvecklingsmål. Elevutvecklingspaketet är ett underlag vid utvecklingssamtalen och ett verktyg i arbetet med elever i behov av särskilt stöd. Informationen i dokumentet delges vårdnadshavarna. Annan dokumentation, t.ex. protokoll från elevvårdskonferenser och åtgärdsprogram, skall bifogas elevutvecklingspaketet. Intervjuad personal har uppgivit att de ibland tycker det är svårt att veta vad som skall stå under de olika rubrikerna. Likaså råder osäkerhet om hur materialet används ur sekretesshänseende.

Arbetet med elever i behov av särskilt stöd följer enligt rektorn och personal den gemensamma arbetsordning som fastställts på förvaltningsnivå i Östernärke. Mentorn och arbetslaget har det övergripande ansvaret för att eleven får det stöd han/hon är i behov av. Om stöd krävs utöver det arbetslaget kan ge fylls en så kallad problemformuleringsblankett i som lämnas till skolans kontaktpedagog. På blanketten anges om föräldrakontakt tagits eller ej. Kontaktpedagogen ingår i Östernärkes barn- och elevhälsoteam och kallar till ett möte, benämnt elevvårdsteam, där även skolsköterska och elevens mentor deltar. Vid denna typ av möten tas beslut om åtgärder som kan bestå i direkt stöd till elev, stöd till en grupp av elever, handledning till pedagog etc. Problemformuleringsblanketten med kommentar och åtgärd lämnas till rektor. Vid behov utarbetas ett så kallat träningsprogram, i vilket en beskrivning av nuläget, mål och åtgärder finns angivna. Elev och vårdnadshavare ges inte alltid möjlighet att delta i utformandet av träningsprogrammet.

Krävs ytterligare åtgärder kallar rektorn till en elevvårdskonferens. Även föräldrar kallas. Rektor tar beslut om åtgärder, t.ex. anpassad studiegång, och ett åtgärdsprogram utarbetas. I Östernärke har beslut fattats om att åtgärdsprogram utarbetas först efter det att en elevvårdskonferens hållits.

Inspektionen visar att samarbetet mellan arbetslagen och kontaktpedagogen fungerar bra, men att osäkerhet råder i skolan om när ett så kallat träningsprogram alternativt ett åtgärdsprogram skall upprättas. Att en elevvårdskonferens skall ha hållits innan ett åtgärdsprogram utarbetas finns det inget stöd för i grundskoleförordningen.

Direkta stödåtgärder till eleverna är koncentrerade till ämnena svenska, engelska och matematik. I skolan har man haft diskussioner om konsekvenserna av detta. Avvikelser från timplanen har gjorts för ett antal elever på skolan. Bland annat har några elever matematik i stället för naturorienterade ämnen. I skolans dokumentation nämns också att någon elev "gjort bortval av ett antal lektioner". Intervjuad personal anser inte detta vara anpassad studiegång och beslut om anpassad studiegång saknas för dessa elever. Inspektionen vill i sammanhanget peka på vikten av att ge eleverna möjligheten att nå målen i samtliga ämnen, eftersom författningarna inte begränsar elevers rätt till stöd till vissa ämnen.

För elever som inte når målen i årskurs 9 i ämnena engelska, matematik, svenska/svenska som andraspråk fyller skolan i ett så kallat "överlämnandedokument" enligt kommungemensamma rutiner.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att den pedagogiska verksamheten vid Odenskolan 7–9 är av godtagbar kvalitet. Inom ämnet idrott och hälsa har personalen tolkat de nationella målen och diskuterat mål och betygskriterier med eleverna på ett mycket bra sätt. Denna typ av process har även påbörjats på andra håll i verksamheten och bör spridas till samtliga ämnen under ledning av skolans rektor. Mot bakgrund av bland annat betygresultaten är det angeläget att skolan utvecklar rutiner som säkerställer en likvärdig bedömning och betygssättning i samtliga ämnen.

Odenskolan 7–9 upprättar sällan åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd. I stället upprättas andra dokument, t.ex. problemformuleringsblankett och

träningsprogram. Dessutom ges inte alltid eleven och elevens vårdnadshavare möjlighet att delta vid utarbetandet av dokumenten. Detta är inte godtagbart.

För att säkerställa att skolan tillgodoser samtliga elevers behov av stöd är det angeläget att skolledningen tar ansvar för att skolans rutiner är tydliga och kända bland personalen samt att personalens kännedom om aktuella bestämmelser förbättras.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Odenskolan 7–9 leds av en rektor. Han leder skolan genom sin ledningsgrupp, som förutom rektorn består av de tre arbetslagsledarna, kallade utvecklingsledare, skolans kvalitetshandläggare och en facklig representant. Genom intervjuer och enkätsvar framkommer att det inte är helt tydligt för personalen hur ansvarsfördelningen mellan rektorn och utvecklingsledarna ser ut. Intervjuad personal anser att rektorn är förtrogen med verksamheten, men att han på grund av tidsbrist sällan är ute i klassrummen. Personalen framhåller också att rektorn skapat en positiv anda på skolan.

Skolans arbetsplan är benämnd verksamhetsplan och innehåller en översiktlig beskrivning av skolans organisation samt vissa förutsättningar för skolans arbete i form av lokal- och personalresurser. Vidare anges under rubriken ”mål”, framför allt olika aktiviteter som skall genomföras inom bland annat områdena folkhälsa och jämställdhet. Texterna i verksamhetsplanen för 2004 är till stora delar identiska med texterna i skolans kvalitetsredovisning för 2003.

I skolans kvalitetsredovisning för 2003 behandlas ett femtontal utvecklingsområden bland annat individuella utvecklingsplaner, elevinflytande och värdegrundarbete. Under rubriken ”mål” anges i vissa fall mål för områdena men framför allt anges olika aktiviteter som skall genomföras, exempelvis bjuda in föreläsare. Följden blir, enligt inspektörerna, att kvalitetsredovisningen inte ger en tydlig bild av skolans resultat och måluppfyllelse, utan till stora delar utgör en checklista över att vissa saker genomförts. Det framkommer inte av redovisningen på vad skolan baserar sina bedömningar. Bland annat anges under rubriken ”jämställdhet” att eleverna har en bättre insikt i vad som är rätt eller fel. Vidare anges under rubriken ”språkutveckling” att undervisningen ger önskad effekt så vitt skolan kan bedöma. Inspektörerna vill påpeka vikten av att det framgår tydligt vilka resultat en bedömning bygger på för att bedömningen skall framstå som rimlig och trovärdig.

I skolan finns tre lärare som är utsedda att vara kvalitetsansvariga i respektive arbetslag. En av dessa tre är tillika skolans kvalitetssamordnare. Intervjuad per-

sonal är nöjd med kvalitetsarbetet, vilket de beskriver som vardagsnära och problemfokuserat. Personalen har tillsammans identifierat angelägna förbättringsområden i skolan och därefter i grupper arbetat fram förslag till förbättringsåtgärder. Arbetet har bland annat resulterat i ett antal policydokument, t.ex. om kränkande behandling, vilka används av lärarna i det dagliga arbetet. Skolans kvalitetssamordnare leder arbetet. Rektorns roll är att se till att det genomförs.

Andra delar i skolans kvalitetsarbete är de enkätundersökningar som genomförs samt de återkommande utvärderingsdagarna, då varje arbetslag utvärderar periodens arbete. Inspektörerna vill framhålla att det är angeläget att rektorn tar ansvar för att knyta ihop de olika delarna i kvalitetsarbetet och att arbetet synliggörs i skolans kvalitetsredovisning.

Rektorn och kvalitetssamordnaren deltar som representanter för Odenskolan 7–9 i ett projekt, Q10, som leds av Myndigheten för skolutveckling och Rektorsutbildningen. Projektet syftar till att de deltagande skolorna skall utveckla och implementera ett strukturerat och systematiskt förbättrings- och granskningsarbete.

Inspektörerna har tagit del av dokumentation i två elevärenden, från juni respektive oktober 2004. Av dokumentationen framgår att skolan har placerat elever i särskild undervisningsgrupp i andra skolor. Beslut om placering av elev i särskild undervisningsgrupp saknas dock. Däremot har rektorn i båda fallen fattat beslut om anpassad studiegång. Av gällande delegationsordning framkommer inte att styrelsen delegerat beslut om anpassad studiegång till rektorn.

Enligt grundskoleförordningen skall ett skriftligt omdöme skrivas i alla grundskolans obligatoriska ämnen som eleven inte får betyg i samband med slutbetyg i årskurs 9. Odenskolan 7–9 skrev inga skriftliga omdömen för de elever som inte nådde målen i årskurs 9 i slutet av vårterminen 2004.

Enligt inspektörerna visar ovanstående att ansvarig personal inte har tillräcklig kännedom om bestämmelser i grundskoleförordningen.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans styrning och ledning är godtagbar. Inspektionen visar att ledningsansvaret inte alltid är tydligt för personalen, vilket bör förbättras. Kvalitetsarbetet är av god kvalitet men kvalitetsredovisningen behöver förbättras så att den synliggör kvalitetsarbetet. Skolan behöver såväl i verksamhetsplanen som i kvalitetsredovisningen beskriva mål för verksamheten. Vidare bör kvalitetsredovisningen i högre utsträckning innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolorna avser att vidta om målen inte har uppnåtts.

Det är inte godtagbart att beslut om särskilt stöd, t.ex. anpassad studiegång och placering i särskild undervisningsgrupp, inte fattats enligt bestämmelserna i grundskoleförordningen. Det är heller inte godtagbart att skolan inte gav några skriftliga omdömen till de elever som inte nådde upp till målen i samtliga ämnen i årskurs 9, vårterminen 2004.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

I Odenskolan 7–9 pågår sedan 2001 ett utvecklingsarbete benämnt ”Skolutveckling 2001, Odenskolan 7–9”. Målet med arbetet är bland annat att skapa en arbetsordning som ger personalen mer obunden arbetsplatsförlagd tid samt ökar elevernas ansvarstagande för sin inläring. Enligt skolans dokumentation är medlen för att nå målet dels en periodisering av läsåret, dels att skolan tillämpar en flexibel timplan. Den flexibla timplanen skall möjliggöra för lärare och elever att planera för behov av lärarledd undervisning och tid för egenstudier, så kallad bearbetningstid.

Av scheman för klasserna i årskurs 9 kan utläsas att bearbetningstiden motsvarar ungefär en halv skoldag per vecka. Tanken är att eleverna tillsammans med sin mentor veckovis skall planera för hur eleven skall utnyttja bearbetningstiden. Det framkommer av personalens utvärderingar att planeringen inte fungerar helt tillfredsställande. Vidare framkommer att inte samtliga elever klarar av att utnyttja tiden på det sätt som avsetts. Lärare och elever uppger att eleverna har tillgång till lärare under en del av bearbetningstiden. Intervjuade lärare uppger att tid har tagits från samtliga ämnen till bearbetningstiden. Tiden för elevens val och skolans val ingår också. Ambitionen från början var att tiden skulle utnyttjas på ett bra sätt för eleverna så att de skulle slippa håltimmar i väntan på skolskjuts. Under tidigare läsår fanns fler lärare på skolan, varför planeringen av bearbetningstiden tillsammans med eleverna då fungerade bättre.

I den nationella timplanen fastställs en garanterad undervisningstid i grundskolans olika ämnen. I grundskoleförordningen definieras undervisningstid som ”arbete som planerats av lärare och elever tillsammans och som eleverna genomför under lärares ledning”. Örebro kommun deltar inte i försöksverksamheten med utbildning utan timplan. Trots detta har Odenskolan 7–9 valt att arbeta med en ”flexibel timplan” och genom intervjuer framkommer att man varken på skol- eller förvaltningsnivå i Östernärke kan garantera att eleverna i Odenskolan 7–9 erbjuds den undervisningstid de har rätt till enligt den nationella timplanen.

Periodiseringen av läsåret möjliggör kontinuerliga utvärderingar och förbättringsinsatser, vilket framhålls som positivt av intervjuad personal. Inom läsåret läggs sju studiedagar ut för planering och fortbildning, vilket är fler än vad som är tillåtet enligt grundskoleförordningen.

Skolan erbjuder franska, tyska samt en kombination av engelska och svenska som språkval. I Odenskolan 7–9 finns ett fåtal elever som är berättigade till och får modersmålsundervisning. Ingen elev deltar i svenska som andraspråk. Skolan är anpassad för att ta emot rullstolsburna elever och elever med hörselnedsättning.

Samtliga elever i årskurs 8 och 9 har ”praktik” två veckor under läsåret. Skolans studie- och yrkesvägledare administrerar praktiken, och platserna ”köps” av en central ”praoenhet” i kommunen. Inför valet till gymnasieskolan träffar alla elever i årskurs nio studie- och yrkesvägledaren för individuell information och rådgivning. Representanter för kommunens gymnasieskolor har också varit i Odenskolan 7–9 och informerat elever och föräldrar om sina program.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Odenskolan 7–9 inte kunnat visa att eleverna har tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Skolan har valt att inte följa den nationella timplanen och kan inte visa att eleverna erbjuds den garanterade undervisningstiden, vilket inte är godtagbart. Vidare anordnar skolan inte elevens val. Detta är inte godtagbart.

Utläggningen av fler studiedagar under läsåret än vad grundskoleförordningen medger är inte godtagbart.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Såväl rektorn som personalen framhåller att lärartätheten är låg i skolan eftersom sparbetning de senaste åren inneburit att man dragit ner på personal. Konsekvenser har blivit att undervisningen i slöjd, bild och musik schemalagts så att eleverna inte har undervisning i ämnena under hela läsåret. En annan konsekvens är att elevernas tid för självstudier, ”bearbetningstiden”, har ökat. Genom personalens utvärderingar framkommer att personalresursernas omfattning och användning är ett område som kontinuerligt diskuteras i arbetslagen och att personalen strävar efter att hitta så goda lösningar som möjligt för eleverna.

Inspektionen visar att elevernas tid för självstudier har ökat och att skolans planering av verksamheten försvåras på grund av att skolan har få lärare inom vissa ämnen.

Skolans bild över personalresurserna stöds av statistik från Statistiska Centralbyrån, som visar att lärartätheten på Odenskolan 7–9 är låg. Lsåret 2003/2004 hade skolan 20 lärare, varav 18 hade pedagogisk utbildning. Antalet lärare per 100 elever var 6,3. Jämförande värde för Örebro kommun var 8,4 och för riket 8,0.

Varje arbetslag förfogar över en summa pengar till kompetensutveckling. I samband med utvärderings- och planeringsdagar diskuterar arbetslagen resursfördelning och möjlighet till omprioriteringar finns under läsåret.

Skolbyggnaden är från 1979 och vissa delar har renoverats 2003. Lektionssalarna är placerade längs med smala korridorer. Lokalerna begränsar pedagogiskt nytänkande enligt intervjuad personal.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att resurserna i Odenskolan 7–9 är godtagbara. Eftersom såväl nationella som kommunala uppföljningar visar att personaltätheten är låg i Odenskolan 7–9 i jämförelse med kommun- och riksgenomsnitt, bör en översyn av resursfördelningen genomföras.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Odenskolan 7–9 övergripande är av godtagbar kvalitet. Inspektörerna har sett exempel på ett arbete av mycket god kvalitet med att göra eleverna delaktiga i sitt eget lärande, bland annat genom att diskutera mål och betygskriterier med eleverna. Personalen driver och deltar i skolans kvalitetsarbete som är av god kvalitet.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- skolan bör vidta åtgärder för att säkerställa att inga elever skall känna sig kränkta av personal i skolan,
- arbetet med att sammanställa och analysera resultatet bör förbättras så att det omfattar alla ämnen,
- arbetet med att utveckla den pedagogiska verksamheten bör förbättras så att fler elever ges möjlighet att nå målen,
- skolans pågående utvecklingsarbeten kring en gemensam värdegrund samt ökad delaktighet och samverkan bör fortsätta och intensifieras,
- skolans handlingsprogram mot kränkande behandling bör revideras så att programmet omfattar det vidare begreppet kränkande behandling samt att det av programmet framgår hur skolan förebygger och agerar i situationer då kränkningar sker mellan vuxen och elev,
- skolans arbete med att tolka mål och betygskriterier tillsammans med eleverna bör utvecklas så att det omfattar samtliga ämnen,
- skolan bör upprätta rutiner som säkerställer en likvärdig bedömning och betygssättning i samtliga ämnen,
- skolans rutiner avseende elever i behov av särskilt stöd måste vara tydliga och kända bland personalen och personalens kännedom om bestämmelserna avseende särskilda stödinsatser bör förbättras,
- ledningsansvaret behöver tydliggöras och synliggöras för personalen,
- mål för verksamheten behöver synliggöras i skolans arbetsplan och kvalitetsredovisning och kvalitetsredovisningen behöver förbättras så att den i högre utsträckning innehåller en bedömning av i vilken mån de nationella målen

för utbildningen uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolorna avser att vidta om målen inte har uppnåtts samt

- skolan bör genomföra en översyn av resursfördelningen eftersom såväl nationella som kommunala uppföljningar visar att personaltätheten är låg i Odenskolan 7–9.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Skolan väntar med att informera hemmet om en elev upplevt sig utsatt för eller varit delaktig i kränkande behandling (läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, 2.4 och 2.8).
- Åtgärdsprogram utarbetas inte för samtliga elever i behov av särskilt stöd (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Beslut om särskilt stöd, t.ex. anpassad studiegång och placering i särskild undervisningsgrupp, har inte fattats enligt gällande bestämmelser (5 kap. 5, 10 §§ grundskoleförordningen).
- Skriftliga omdömen till de elever som inte nådde upp till målen i samtliga ämnen i årskurs 9 vårterminen 2004 saknas (7 kap. 9 § grundskoleförordningen).
- Skolan följer inte timplanen och kan inte visa att eleverna erbjuds den garanterade undervisningstiden (2 kap. 2-3 §§ grundskoleförordningen).
- Elevens val anordnas inte (2 kap. 19-20 §§ grundskoleförordningen, bilaga 3 till skollagen).
- Skolan lägger ut fler studiedagar än vad grundskoleförordningen medger (4 kap. 1 § grundskoleförordningen).

Datum	Ort
2005-04-29	Linköping

Eleonor Duvander

Karin Nilsson